

2610

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVIT



річник VI. число 54., март 2008
VI. évfolyam 54. szám, március 2008



*Честованя 332-роччя
из дня рожденія Ференца Раковці II*

Отвіт на програму консолідації: „Оппозиційна платформа”?

**Интерв'ю із Андрієм Манайло,
председателем Вседержавного Русинського Меншинового Самоуправління**

Андрія Манайло рук тому на засіданні Общого Собрания избрали більшістю голосув председателем ВРМС. Из того часа його дні заповнені насущними проблемами, извязаними из руководством ВРМС и проведенієм у життя програмних міроприятий, котрі вун из отвітственностью рішає. Попри сього, вун рахує свойов обязанностью освітити ситуацію коло требованій новосоздавшоиса „оппозиції”, котра изгруппіровалася из даяких депутатув по приміру політичеських партій, не скривавучи при тому разочорованія создавшовся ситуаційов.

- Я добре памятаву, ош послі виборув председатель ВРМС высказався, ош протягне руку каждому депутату діла рішення общих задач. Сесе не было легким рішенням, бо предложенія предыдущого председателя были неоднократно отвергнуті даякими членами прошлого состава. И нового председателя ВРМС Андрія Манайло тоже застигли нападки на Общому Собранію ВРМС 8 марта 2007 рока, коли треба было прийняти бюджет на 2008 рук. Група депутатув, котрі называвуть себе то „оппозиційнов платформов”, то „15-членнов фракційов ВРМС” у словесных выступленіях зажадали „сособразного розділеня” сумы грошей, котрі виділені діла подпорования новинки „Русинський Світ”, котра выходит на русинському языку и розпространяєся по теріторію цілої державы и за гатарами. Своє несогласіє сесе група выразила демонстративно, лишивши общое собрание. Як восприняли депутаты ВРМС создавшоєся положеніє?

- Из непорозуміням, бо до представлення бюджета каждый депутат мав возможность дати свої пропозиції. А сума у 6 000 000 форінтув, котру „платформа” требує перевести на „свуй рахунок” - абсурд и противорічить закону Nek. tv 39D§ (4) и также нарушає пріоритеты исполнения задач, поставленных Вседержавным Русинським Меншиновым Самоуправлінням. Сися ситуація цілком напominать безуспішні намагання Організації Русинув Мадярщины (ОРУМ) у 2003 році. Послі меншинових виборув у 2002 році, у результаті котрых 4 фебруара 2003 рока было організовано новое Общое Собрание ВРМС, члены ОРУМ (MARUSZE), потерпівши поражение, на свому засіданію 1 марта 2003 рока, котрое отбылося у Комловшці, записали у протоколі своє требованіє поділити суму, виділену на бюджет и также поміщеніє ВРМС у равнуй мірі межі

ОРУМ-ом и ВРМС. Мушу наголосити, ош концепцію бюджета на 2008 рук Общое Собрание прийняло 19-ма голосами „за” на засіданні 15 децембра 2007 рока. Сесе принята концепція послужила основой діла составлення бюджета на 2008 рук и діла експертизы його независимым ревизором.

Не позиравучи на то, ош ВРМС треба у 2008 році робити як бюджетной організації, што требує дополнительных фінансовых вытрат: согласно предписанію закона, нам треба організовати Відомственное Управление (Hivatal), состоящее из ряда професіональных работников, назначити и оплатити руководителей действующих институцій и т.д., мы учли и внесли у бюджет ряд разных предложеній депутатув, при тому не забравши гроші, предназначені діла исполненія заданій меншины, а наоборот иши сьме увеличили фондову (лімітну) суму їх фінансованія.

Приведу лем єден невеликий примір из многих: 6 дітей достануть каждый місяць учебну стипендію вуд ВРМС и, межі иншим, більшість из них по рекомендації так званных „оппозиційных” самоуправлений.

Консолідаційну шкалу предполагавим розширити, и за мойими словами є содержанис: про сесе свідітельствують результаты минувшого рока, наприклад иппен у Комловшці провели сьме Первый Межинародный Русинський Пленер. Выходячи из сього, можеме изробити вывод: не позиравучи на наше стремленіє ид консолидації, вышеназвана „група” ставит под удар выполненіє програмы, наміченої русинськов общинов. Своими требованіями они способствують не усиленію системної діяльности самоуправлений на містах, а стараються сохранить свуй снизившийся межі депутатами и членами русинської общины авторитет.

Выходячи из вышеуповіденного, у ВРМС существует „кліка”, называюща себе „оппозиційнов платформов”, котра не лем маніпулірує членами Общого Собрания, вадь даякими самоуправліннями, а хоче удовлетворити свої личні потребности из бюджета ВРМС и завто требує часть грошей, котрі держава виділила діла діяльности ВРМС, перевести на свуй собственный банковський рахунок. При тому они увірені, ош кидь штось заявлявуть, то є исключительным, а другі мненія діла них неінтересні.

За прошедший період русинська община удостоверилася, ош є иншака жизнь: є культура, традиции, сохраненіє и розвитіє языка, укріпленіє самосознанія,



Андрій Манайло



наука популяризація, сохраненіє віри, розвитіє разных видов искусства и мож ищи многое перераховати. Сим ушыткым нам треба ищи бульше интенсивно заниматься, а не переписков, вадь высказываніями, котрі содержат субъективні мненія, направлені на подрыв русинського идентитета. Они роблять ошибку за ошибок, и даколи находятя такі, котрі поддерживуть так называему „платформу”, айбо на тому кониць. От таких людей, а їх лем дакулько, право на руководство у свуй час одобрили не мы, а бульше избирателей.

- Проійшло ищи не много часу, айбо што змінилося у ВРМС?

- Мавуть значеніє натулько не перемины, а ліпше треба уповісти про продолженіє успіху в культурі, сохраненіі традиційних цінностей, котрых мы достигли до тепер, а также мы рахуєме майглавнішими нашими цілями осуществленіє новых великих содержательных програм, як наприклад, будованя деревляної греко-католическої церкви. Мы уже осуществили из успіху ряд програм: конференції, торжественні засіданія, нові виданя, выставки, організація первого русинського пленера, церковні отпусти, вседержавні свята - и есе лем майголовніші. Успішно роблять многі русинські самоуправленія на містах, їх програмы интересні, цінні и заслужувуть подпорваня. При составленіі бюджета мы виділили значительну суму діла подпорваня таких програм. Мы не можеме нормативно виділяти гроші на діяльність ни єдному містному самоуправленію - сесе є ділом державы, айбо подпоруєме креативні, насыщені, содержательні програмы путём конкурса. И у перву очередь будеме подпоровати такі самоуправленія, котрі газдувуть из невеликих грошей (бо не доставуть из містных самоуправленій подпорваня) и осуществляют программы, направлені на сохраненіє и укріпленіє идентитета русинув и розвитіє культуры. Туй я бым виділив роботу самоуправленій Боршод-Абауй-Земплинського регіона и роль БАЗ регіонального самоуправленія. Подпорваня из конкурсного фонда мы будеме основувати на цінных програмах, талантливуй роботі, котра служить интересам цілої общины, а не на безосновательных манипулятивных обіцянках, отражающих цілі лем дакулько людей, котрі ищи и идуть врозріз из законом.

- Помалы уже там держиме, ош видячи „15-членну фракцію ВРМС”, вадь, як они себе ищи называють „оппозиційну платформу”, научимеся жити уєдно из понятієм „розрыва”. Кидь яд скоро выведєся из організма - може не лишиити у ньому сліда, айбо кидь довго буде у ньому - то изнищить його. Як Вы думаете из сим байловати? Де видите ключ ид розвязці?

- Не признаву и не принимаю нияку „оппозиційну платформу”, вадь „фракцію”, айбо не лем я, а и закон. По закону Нек.ТV 39/А§ (2) органами ВРМС є: „председатель, його єден вадь два замістителі, комісії и уряд” - сесе записано и у нашому Уставі. Айбо може и не є „15 членув” за крикунами, котрі стоять то на єдному, то на другому боці? Бо и на Общое Собраніє лиш подакотрі

приходят. Возможно, ош даякі из них стали сознати, ош доста їм было из искусственно роздуваемого противостоянія? Бо прийшли на того, ош подобні „акції” служат приватным интересам лем дакулько людей и не хотят за них ся подписовати? Хотят, наконец, мирно заниматься вопросами культуры, науки, традицій уєдно из легітимнов бульшестью, мавучи духовное и фінансовое подпорваня? Над сим варта подумати.

Сумміруючи свої мысли я даю отвіт на Ваш вопрос: не могу и не хочу жити из постоянным „противостоянієм”. Я раховав бы свою работу, направлену на консолидацію безрезультатнов, кидь бы сись вопрос не розрішився. Было бы добрі, кидь мы, наконец, порозуміли бы сьме ся и глядали бы сьме не проблемы, а їх рішеніє. Най найдугь у собі смілость и прийдуть тоті, котрі хотят робити и уповідять, за котров програмов хотят слідовати. За тов, котра служить русинам, сохраненію їх культурных и духовных цінностей, вадь за тов, котра служить дубным личным интересам окремых людей. Єдна - основательно продумана концептуальна програма, друга - постоянно міняючася маніпуляція. Каждому треба рішити, кого и што буде подпоровати. Я не віруу, ош реально и разумно думающий чоловік луйде за дакулькими вискочками и розрішить їм форміровати мненіє вмісто себе. У такому неприемлемо противорічащому обществі я не чувствую себе добре.

Наша програма є понятнов и може бити исполнена на прорахованых основах. Она служить интересам нашей національной культуры, поддерживея большинством депутатув Общого Собранія, и таков я буду проводить її у житя. Сесе не є вопросом бюджета, сесе є залогом нашего существования. Кидь нам, русинам, не є важным, обы русинское слово и культура жили, обы сохранились у будущем также, як и наша греко-католическа віра, товды за нас никто нич не изробить. Мы мусиме ити лем сим путём, бо можуть исчезнути цілі генерации, судьбу, будущее котрых великов цінов и жертвами сохраняли наши предки.

Завто не буде нияких переминов позад заявленій „15-членной фракції”, сесе создало бы противозаконну інстабілізацію и поставило бы под угрозу дальнійші возможности діла розвитку русинства. Мы не є політичнов організаційов, обы подобными іграми у „оппозиційні групировки” ставили бы сьме под угрозу сохраненіє и розвитіє и так хрупкого русинського идентитета - а якраз есе и є нашим главным заданієм, и сесе має бити ясным діла каждого русина.

Я и типирь могу предложить каждому сотрудничеству и подпорваня, айбо лем доти, доки есе не перейде у безпринципность, доки будуть соблюдатися тоті начала, на котрых основана наша програма.

Укріпляйме УЄДНО нашу русинську общину Мадярицины!

*Интерв'ю брала Марія Ортутай
Товмачила др. М. Лявинец*



Гратулуєме Маріанні Лявинец молодшуй!



28 марта у Будапешті открывся V Межинаціональний фільмовый фестиваль у кіно-театрі Уранія. Жюрі под председательством Корнела Мундруцо отобрало у фінал 15 фільмів. Жюрі у сьому році присудило 3 премії. Председатель жюрі уповів: „Основнов проблемов существованія мешин є то, ош не можеме упустити час, мусиме зафіксувати теперь и туй національну культуру, историю меншин. Треба указати, ош они мавуть свою культуру. У сьому

нам помогут заснять кадры.”

Межинаціональний фільмовый фестиваль Мадярщины на днишний день став таким культурным событіем, из котрым рахувуться професіоналы и общественность. 15 фільмів, котрі попали у фінал, жюрі отобрало из 500! Зрителі увиділи фільм-портрет про Агарді Габора, артиста армянського происхождения, болгарський фільм про монолог старых людей и межи ними - фільм про единственный у Мадярщині візантійський мужський хор, котрый дустав 3 приз сього рангового фестивалю.

Сесе дуже обрадовало нас, русинув, бо фільм був заснятый телестудійов Національных меншин редакторков Маріаннов Лявинец, котра спеціалізуєса по русинській тематиці.

За прошлі 5 рокув таких коротких фільмів режисерки (26 мин.), на котрых было зафіксовано життя русинської общины Мадярщины, было доста много. Межи ними: „Житя села Комловшки”, „Выставочный Зал и Русинська Бібліотека”, фільми-портреты художникув Атаназа Фединця, Ивана Манайла, писателя-публициста А. Штумпф-Бенедека и др. Крім того, робота межинаціональної програмы „Рондо” побудована так, ош каждый тыждень освіщає у своих програмах життя меншин Мадярщины. Так мож увидіти, як святкують русины Рождество, Великдень, День Русина, дні пам'яті академіка А. Годинки, літературно-музыкальні вечоры А. Духновича, Д. Задора и др. И сесе є цінным, бо то є наше життя.

Фільм „Візантійський мужський хор им. св. Ефрема” був заснятый у 2006 році. Хор до того много раз выступав на русинських торжествах.

Візантійський мужський хор им. св. Ефрема є единственным професіональным колективом візантійської музики Мадярщины. Його члены - професіональні співаки, котрі люблять літургічеську музику, як греко-католичеську, так и візантійську. Цілью сього унікального колектива є ознайомленіє из музыкальных сокровищницьов релігійных общин візантійського обряду Мадярщины и Восточної Европы.

Руководитель хора Томаш Бубно, музыковед и диригент, защитив

докторську дисертацію на тему унікальных мелодій греко-католичеського обряду у церквах Мадярщины и Карпатського регіона.

Хор організовався у 2002 році и то того часа регулярно принимать участие у греко-католичеських літургіях, и также є постоянным участником програм Вседержавного Русинського Меншинового Самоуправленія. Крім того є участником фестивалей: Весеннего Будапештського Фестивалю, Фестивалю Долины Искусств, Дней Искусства Земплиня, Літа Обуды, Фестивалю Духовної Музики на честь Пресвятої Богородиці - заступниці Мадярщины.

Первый путь за гатары стався у июлю 2003 рока на XXII Межинародный фестиваль восточної духовної музики у Гайновіце (Польша). Сесе было первое приглашеніє мадярського колектива. На сьому фестивалі хор им. св. Ефрема неожиданно діла ушитких участникув заняв 2 місто межи другими прекрасно подготовленными славянськими хорами Балтийських и Балканських держав. У 2006 році - як дипломантув фестивалю - хор назад прикликали діла участія у програмі у Гайновці. И там вун достав категорію професіонального камерного хора. Первый раз сталося, ош на фестивалі такого ранга 1 місто зайняв не словянський хор.

У 2003 році появилсь первый КД. На диску была записана Божественна Літургія Яноша Бокшая, композитора-священника русинського происхождения, котру вун записав діла мужського хора.

У 2006 році появилсь другой КД. На ньому записані обработки візантійських мелодій Мадярщины и также болгарські, руські, украинські хорові композиції и як рідкість, единственна духовна композиція Ф. Ліста на словянську тему.

Центром духовної и культурної жизни релігійных общин візантійського обряду историческої Мадярщины была Мукачовська греко-католичеська епархія, де русины - единственный народ у переважающей більшости греко-католики, сохраняли традиції восточного обряду. Русинські єпископы (Ольшавський, Бачинський) уже из XVIII столітія великое внимание уділяли преподаванію духовної музики и на образованіє дякув и попув. У результаті сього образовалася и до днишнього дня существуеть оригинальна, высокого уровня духовна музыкальна культура, котра є материнським музыкальным языком не лем подкарпатських русинув, а и мадяр и словакув восточного обряду. Сією сокровищницю музыкальной духовної культуры используеть діла свої работы візантійський мужський хор им. св. Ефрема.

Желасме Маріанні Лявинец мол. дальнійших успіхув у її интересной роботі!

Наш корр.





РУСИНСЬКИЙ АЛЬМАНАХ 2007

Вседержавное Общество Русинської Інтелігенції ім академіка Антонія Годинки дустало грант на видання Русинського Альманаха и Календаря 2007 от Фондації Національних и Етнічних Меншин Мадярщини, за што наше Общество выражає офіціальну подяку. Айбо появленіє нашого видання не было бы возможным без подпорования виштыких тых, ко помагав нам збирати матеріали, писав статі, давав нам совіты и критику. Матеріальну помоч и подпору достали сьме от многих Русинських Меншиновых Самоуправлений, за што издателі выражавуть благодарность.

Честовані читателі!

Дякувучи общим усилям и подпорі (як духовнуй, так и матеріальнуй), нам ся подарило и у сьому році продовжити видання русинського Календаря-Альманаха.

2007 рук був визначним діла русинської общины Мадярщини многима событіями. У результаті виборув 2006 рока у Мадярщині образовало ся 52 русинських меншиновых самоуправленія, депутаты котрых уже у другому турі, (котрый ся состояв у 2007 році) избрали новый состав Общего Собранія Вседержавного Русинського Меншинового Самоуравленія (у составі 31 депутата), Столичного Русинського Меншинового Самоуправленія и Регіонального Русинського Меншинового Самоуправленія у жупі Боршод-Абауй-Земплин. На нашу радость, они вшыткі стали на вто, обы и надале давати приоріту національному возрожденію русинув Мадярщини.

Другым важным событієм было и вто, ош на IX Конгресі Русинув Асоціацію Русинських Цивільных Організацій Мадярщини приняли у состав Світової Рады Русинув - полноправным членом. У состав Асоціації Русинських Цивільных Організацій Мадярщини входят: Вседержавное Общество Русинської Інтелігенції ім. А. Годинки; Общество Русинської Культуры; Общество „За Культуру Карпатського Регіона”.

Участіє наших активістув русинської общины на міжнародных лінгвістичных конгресах по проблематиці русинського языка у Кракові и Пряшові інспіровало нас на вто, обы русинська община Мадярщини серйозно поставила перед собов задачу кодифікації русинського языка. Майліпше было бы уповісти, ош сесе буде не первісна кодифікація, бо из кунця XIX столітія русинський язык у Мадярщині був признаний - діловодство, урядованя велося по-русинськи.

Мы зробили перевод Европейської Харты Регіональных вадь Меншиновых Языкув на русинський язык, што є необходимым условієм зарахованя русинського языка до защищенных языкув. (Таких языкув у Мадярщині на днишний день є 6: словацький, болгарський, німецький, сербський, хорватський, польський). Сисю роботу осуществили: др. М. Капраль - руководитель (лекторованя), Віра Гіріц-філолог, Маріанна Лявинец мол. - філолог. У дальнійшому мы поставили перед собов ціл кодифікації русинського языка на теперішньому етапі. Діла сього создали сьме робочу групу у составі: др. Михаил Капраль, Бенедек Гергель, Віра Гіріц, Маріанна Лявинец

мол., др. Андраш Штумпф-Бенедек, др. Маріанна Лявинец. Мы поставили перед собов слідующі задачі: 1. Составити и издати учебники: „Букварь” и „Читанку” діла II-IV класув; 2. Орфографічний словарь; 3. Мадярсько-русинський словарь; 4. Русинсько-мадярський словарь; 5. Граматику русинського языка.

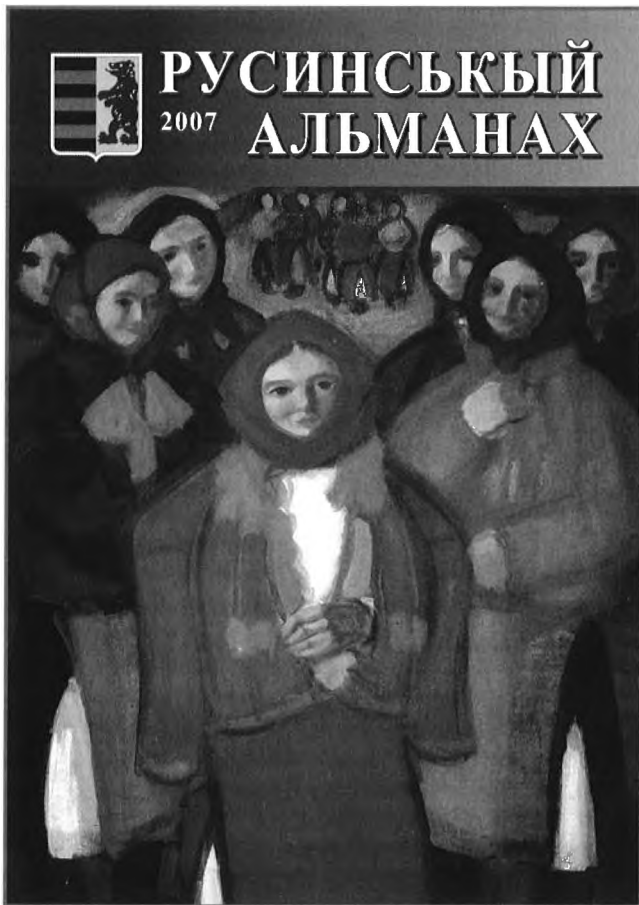
У сьому видані Календаря-Альманаха мы позберали и майважні матеріали научных конференцій за прошедший рук, што ся тычут проблематики русинського языка. Уже по традиції дустали сьме интересні статті од наших честованых авторув, котрі своїми стараніями зробили достойный вклад у діло сохраненія русинського идентитета.

Составителі:

Др. проф. Антоній Лявинец

Др. Маріанна Лявинец

Др. Степан Лявинец





Дві слова на зачаток

*Коли простудієте ... глибоко́сті і високо́сті
народного языка, тогды из того хосна буде.
Гіадор Стрипський*

„Народна література в ... розуменю теперішности ... се труды многих десятков поколінь” писав В. Бобровець в Літературній Неділі року 1942, коли русинський язык на Пудкарпатю був державно признаним офіційним языком. На тот час історія русинського языка вже мала за собов четири столітя, бо пудкарпатський літературний русинський язык зачав быти и розвивати ся уд написаня непознатым автором у середині XVI. Віка Няговської Постілы, котра зафіксувала бесіду, яков говорят и ныні у Марамороши, на Ужанщині и у Земплині. Ся незмінність языка навела Г. Стрипського на смілоє заклопчення: „Наш русинський язык вубрусив ся далеко скорше уд „русского”, а то пуд впливом гуманізму и реформації XVI столітя”. Поправді вубрусила ся лем основа, яка потребувала далшого розвою и адаптації до новодобых потреб. Розвивав ся язык раз скорше, раз помалше, но майбулшу шкоду зазнав у тоты неблагі часы, коли сесь розвуй звонка хотіли скрятати набук уд ёго основы, уд народного языка, а нагнати на путь „общеславянский”, циже пудрядити го пануючому в сесь-тот час славянському старшому, розвітійшому языку. Тото наганяня кулміновало уд року 1945, коли вшитка дотогдышня русинськоязычна література была уднята уд русинського



Ігорь Керча

читателя и убстає ся недоступнов доднесь. Три генерації Русинув воститовала тоталітарна сістема у пересвідченю, же они не мають права на властну культуру, а четверта посттоталітарна генерація росте в культурно-історичному вакуумі и уднароднює ся уже по офіційному державному плану асіміляції. Роботы А. Годинки, С. Перфецького. А. Петрова, творы літературы, вудані до року 1945, и днесь, у вік інформатики, дале убстають про читателя недоступні! Зато требало уддати много сил и часу, обы побзєрати што мож из того богатства. Робота над сим словником была зачата року 1991. Нынї настав час и є возможность усвідомено продовжити перерваныи розвуй нашого языка, позираючи на нёго крітичным оком, кулько мож очистити наш язык уд наліпєных на нёго асіміляційных впливув. Сесь словник є передо вшиткым назначений тым честным сынам свого роду, што хотіли бы сохранили свою ідентичность и честуют труды многих десятков поколінь, што были перед нами. Можут ся пересвідчити и увидіти самі, же предки наші лишили нам самобытну, богату и красну європейську основу, валушну про розвиваня властной літературы.

Ігорь Керча

Русинско-русский словарь. Ужгород. 2007.

Ігорь Керча Словарь русинсько-руський у 2 томах

Недавно вийшов у світ лексикографічний труд Ігоря Керчі, у котрому широко представленый язык русинув Подкарпатя у синхронічному и діахронічному аспектах. Русинсько-руський словарь є майбульшим повным словарём русинського языка за всю історію його существованія. „Словарь укладєный на основі живого языка из использованием современных русинських публикацій и также русинських словарюв, выданных вуд рока 1883 и значительной кулькости жєрєл, выданных до 1945 рока, коли право русинув на самобытну культуру и собственный язык опєрєділялося на державному уровні и даже поддержовалося державов”, - читаєме у спєредслові до изданія.

Діла того, обы зобрати упорядковати матеріалы, котрі охватувуть промєжуток у часі майже 120 рокув, укладачови треба было прикласти великі усилія. Результат шістнадцятиручної скрупульозной роботи мы держимє тепєрь у руках.

Словарь состоит из 2 томув, кулькость заголовных

слов нараховуєся бульше 50 тысяч. У вступительный статті укладач подає відомости про народный язык русинув, час його взнику и дальшєє функціонованя. Послі сього вміщено правила записув, структура словарных статей, порядок и особенности отнайденя слов и также граматичный стиль, стєпені позначкы. Далше подаєся список основных жєрєл, на котрі автор спираєся у словарных статях. Туй мы находимє майважні лексикографічні роботы, такі як Русинсько-мадярський словарь глаголув Антонія Годинки, Словарь української мови за ред. Бориса Грінченка, Српско-русински речник, Словник сербско-руски з ред. Ю. Рамача, М. Фейси. Г. Медєші, Мадярсько-руський словарь за ред. Е. Бокшая. Ю. Рєвая и др., М. Бращайка, Украинская лексика середины XVI века, Няговские поучения (словарь и анализ) и также Дєловая письменность русинув в XVII-XVIII веках. Словарь, анализ, тексты Ласлова Дєже, Русько-мадярський словарь Ласлова Чопєя, Словарь карпатоукраинского торунського говора



с грамматическим очерком и образцами текстов С.Л. Николаева и Н.М. Толстой, словник-пам'ятник Діалектний словник села Поляни Маромороського комітату Олексі Бевки, Порунальний русинсько-мадярсько-русско-український словарчик Стефана Поповича, Słownik lemkowski-polski, polsko-lemkowski Ярослав Торошак, Słownik huculski Яна Якуба. У розділі „Правила правописання” І. Керча виділяє, ош орфографія словарних статей отвічає нормам и принципам, котрі викладені у „Писемниці русинського языка”, авторами котрої суть М. Алмашій, І. Керча, В. Молнар, С. Попович (выдання Общества им. А. Духновича, Мукачево 1999 и также у выданію „Русинський язык” под реакційов П.Р. Магочія (Opole 2004, 115-146).

У словарі подана русинська азбука из 36 букв, лексими из разних сфер людської діяльності, синоніми, исторична топонімія, антропоніміка.

Словарь І. Керчі представляє собою цінну лексикографічну роботу, котра є високим кроком у научній діяльності Ігоря Керчі и также основным достиженієм русинської лексикографії.

Цінність словаря є иши и у тому, ош составитель спираєся на величезний жерельний матеріал. Жерельна база включає твори художественної літератури, научні, діалектологічні, лексикографічні, историчні труды, фольклорні и етнографічні записи, товмаченія народным языком, учебники из русинським языком ошколованія, періодику. Послі сього хоснователь може познакомитися из статистичными данными про словарь, и также из русинськов азбуков, котра состоить из 36 букв: Аа, Бб, Вв, Гг, Гг, Дд, Ее, Ёё, Її, Жж, Зз, Ии, Іі, Її, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъ, Ы, Ь, Юю, Яя.

Лексика двоязычного словаря є богатова, лексеми узяті из майразнообразных сфер чоловічеської діяльності. Про сесе свідельствує велика кулькість сокращеній на позначки особенных спеціальных областей людських познаній (архітектура, біологія, фізіологія, военное діло, геологія, желізничарські терміни, мінералогія, кулінарія, медицина, політика, спорт, терміни газдованія, фінансы, фольклор, міфологія, юриспунденція, языкознавство). Автор отдільно визначає общехосновану діалектну (областну, розговорну) и также рідко хосновану лексику. Граматичні позначки отвічають современным лексикографічним нормам.

Крім традиційної, до словаря войшла и нова и найновіша лексика из области економіки, інформатики, преси, науки, быта и т.д. Напримір: апартеїд, апартеїд (1:53), апартман „апартаменты” (1:53), байт „байт” (1:61), бізніс „бізнес” (1:79), бізнесмен „бізнес-

мен” (1:79), бодіблдинг” культурізм (1:88), брокер „брокер” (1:96), вінчестер „твердий диск” (1:127), гардвер „технічні средства” (1:159), джип „всюдиход” (1:216), дискета „дискета” (1:220), дискогон „дисковод” (1:220), дисконт „дисконт” (1:220), дисплей „дисплей” (1:220), інвестор „інвестор” (1:384), інкасо „інкасо” (1:386), интернет „интернет” (1:388), інтерфейс „интерфейс” (1:388), маркет „універмаг” (1:496), маркетинг „маркетинг” (1:496), масмедіи „средства массовой информации” (1:498), метрополія „метрополія” центр столиця (1:508), мустанг „Мустанг” (1:530), принтер „принтер” (2:206), райфайзенка „кредитное общество” (2:255), сайт „сайт” (2:311), сервер „сервер” (2:324), снайпер „снайпер” (2:353). Софтвер „софтвер” програмні способи математичеського обеспеченія (2:362). Сюди войшла и возроджена лексика, наприклад: бакаляр „бакалавр”, бакалярський іспит на ступінь бакалавра” (1:61), габілітовати (ся) „достати кваліфікацію”, званіє (1:154).

Ширше, як у спередущих словарях, представлена релігійозна лексика, наприклад: бетлегем „вертеп” (1:75), бібліяш „знатель біблії” (1:78), Богородиця (1:88), гагіографія „житія святих” (1:155), діоцезія „епархія” (1:219), катехіт „церковный учитель” (1:403), клаштор „монастырь” (1:41), Літія „молитва” (1:476), християнтко „хрещена дітина” (2:548).

Словарь не обминає и термінологічну лексику: інтерупція „интерупция” (1:308), інфаркт „инфаркт” (1:389), кавція „грошовий залог” (1:392), касація „касація” (1:402), кінематика „кінематика” (1:409), ларінголог „ларинголог” (1:466), оксід „оксид” (2:17), ономастика „ономастика” (2:20), осцілограф „осцилограф” (2:33), палатал „палатальни звук” (2:43), тангенс „тангенс” (2:410).

Мы можеме найти у словарі и подкарпатські регіоналізми, наприклад: валал „село” (1:108), варга „чоботарь” (1:110), драча (1:248), кейзлик (1:407), кітеш „пліт, звязаний из дощок” (1:410), ловговати (1:479), нигда-шуга „ніколи у жизни” (1:599).

Варто зазначити, ош у словарю зафіксована и застаріла лексика, наприклад: бір „податок” (1:81), валтовати(ся) „міняти” (1:109), увалтовати „выкупити” (2:465), кларіжа „украшеніє” (1:410), тамадовати „нападати” (2:409), уєш „рехлик из домотканого сукна” (2:482). Даме дакулько примірів историзмів, котрі стрічавуться у словарю віче „віче” (1:129), кенізь „староста села” (1:407), куруц „участник восстанія проти австрійцїв у XVII-XVIII ст. (1:465), порціяш „платник подати” (2:146), пувтелек „половинный урбаріальный наділ (2:233), рихтарь „староста села”





(2:309), філер „геллер” (2:531).

До багатозначних слів подається велика кулькість синонімів, наприклад: жиб (1:273) - кешеня (1:409), інкаб (1:386) радше (2:524), мушкатля (1:531) „пеларгонія (2:55), фарагув (2:526) - тесло (2:418) - топур (2:426).

У відмінні вуд інших лексикографічних робіт у словарі подається форма, образована вуд називників - іменованія осіб за родом діяльності, вадь професійов: бачі-бачікув. Бирув - бировув, газда - газдув, цімборув - цімбор, чіжмар - чіжмарув, шаркань - шарканюв.

Широко представлена и исторична топонімія и также іменованія населених пунктів: Берегсас „Берегово” (1:71-72), Болгарія (1:90), Босна „Боснія” (1:112), Дебрецин (1:208), Дебрецен, Моргітина ситоть „остров Маргариты у Будапешті” (1:513), Мункач „Мукачово” (1:529), Токайське Пудгоря (2:424), Севлюш „Виноградово” (2:321), Ужгород (2:483) „Унгвар” (2:497).

У словарі подана різнобарзна антропоніміка Подкарпатського регіона. Широко представлені словянські імена и также імена, позичені из сусідніх словянських и несловянських языкув. Крім офіціальних імен, наведено и уменшительно-пестливі форми, наприклад: Боріша, Борішка (1:91), Габор (1:189), Гаврило (1:195) Гобія (1:159), Дейнеш (1:2100). Дюрьо, Дюрі (1:257), Ержика, Ержа. Ержія (1:265), Жігмонд (1:277), Мигаль (1:508), Могда (1:518), Монія (1:522). Моргіта. Пийтер (2:79), Томаш (2:425). Ференц (2:529).

Хоть и у малуй кулькості, айбо зафіксовані и

приміри молодежного аргю: бічик „біціглі”, дірій „директор” (1:220), файтовати „кайфовати” (2:524), фатьов (2:257).

Историчні условия и багатонаціональний состав населенія Подкарпатя є причинами того, ош лексика жителів у прошлому и днись содержить велику кулькість слів іноязычного происхожденія. Сія лексика широко представлена у словарних статях. Слова іноязычного происхожденія адаптовалися ид нормам русинського языка и стали її органічною частью. Приведемо приміри слів мадярського происхожденія: бана „смуток, жаль” (1:63), банованія, банувати (1:63, 1:64), забанованый „смутий” (2:5), побанувати „пошкодовати” про штось (2:91), босорка, босорканя (1:93), босорак, босоркун, босорош, босорканський, босорьба (ворожба) (1:182), енгедувати „дозволяти” (1:263), енгедованія „дозвол” (2:108);

кельтовати „тратити” (2:310), дерувати ряндявіти „дертися, обношоватися”, ряндявий „пурваний, обдертий, ряндяшний п'язц (1:375), (и)зряндавіти, ходити обдертим, (и)зряндавілий, обрваний, обношений (2:147). Выходячи из вищезазначеного, можемо уповісти, ош великі усилия, затратені на составленіє словаря, не пропади здаром. Маєме цінний лексикографічний труд, котрий є ступенем увирих у науковий діяльності И. Керчі и также новим досягненієм русинської лексикографії.

Ержибет Бараніний Комарі

Перед Великоднем очистім свою душу!

Наша восточна церков сперед Великоднем служить не Всенощну Службу, а Канон Воскресенія св. Иоанна Дамасского.

Самым главным мотивом Канона є мотив Паски. Ославленіє Паски проходить як огромна стихія піснопіній: паска священна, паска чиста, паска свята.... Сесе ославленіє повторяєся неісчислимо много раз. Другов частью Канона є дійства Иисуса. Пасхальний тропарь є піснюю славы, котру мы на протяжені 40-денного пасхального періода співаємо бесконечно. Смерть Иисуса поражає нас своїов диалектиков: „смертію смерть поправ... Смертью поправ гріх и егоїзм,

Иисус, котрий добровольно пожертвовав свій живот ради спасенія уштыкых нас. Сесе „за нас совершенное дійство” є однов из основ восточної теології. Канон отражає смерть Христа, котрий „вошедши во гробі живот даровав”. У погребенію Иисуса у якусь мірі отражаєся и полное погребеніє, за котрым послідує воскресеніє: „Учора я був погребеный из тобов, Иисусе, днись устаю из тобов, воскресшим!” Вершинов канона є Воскресеніє, хоть на восточных иконах изображаєся сама картина Воскресенія доста рідко.

Світло Великодня

Великдень, Воскресеніє Иисуса Христа є майглавнішим святом християнства. Сесе свято каждый раз впечатляє нас, християн, бо Иисус науперед, увіренно провозглашав Воскресеніє, хоть того виділося невероятным. Великое страданіє Иисуса, котрий заслужив свое бессмертіє, жадає от нас, послідователів його ученія, світлого святкованія Великодня.

Живот Иисуса Христа, його страданіє и чудесное воскресеніє є частью радостного святкованія, котрое Иисус нам подаровав.

Молитва, ожиданіє вічного спасенія є майважними у животі чоловіка. Великдень є прекрасным святом не

лем у сознаніи, а є и надеждов християн уштыкого світа. Оно є тым великим світлом, котрое освіщає далший путь уштыкого чоловічества.

Иисус віроятно простив чоловічеству прошлі и настоящі великі гріхи. Вун воскресить чоловічество из гроба, у котрый людей загнала матеріальность, ненависть и злоба.

Просім Господа Бога нашего, обы помуг нам выйти из темноты у світло, обы взойшла над нами зоря мира, любви и благоденствія.



У Будапешті організовався дитський клуб

У дні Великодня цього року сталося знаменательне подія у житті русинських дітей Будапешта. Організовався дитський клуб на базі дитської русинської групи VI району Будапешта. Многі родичі приводили своїх дітей і онуків на заняття у Теризварош, і не лем из Будапешта, а из Ваца, Дёмрєва, Осовда. Діти позналися, привикли до сяких стріч. Мы уже не раз писали про них. Айбо час утікати, діти уросли, у них появились нові інтереси. Завто, мы рішили, ош розширимо тематику и характер занятій, організовавши дитський клуб.

Руководителями назначились Дёрдію Сочку и Аранку Ковач, котрі из первого момента робили из дітьми. Головною проблемою у Мадярщині є обучение дітей языку.

Ошколованя русинських дітей досі є однов из майтяжко рішаемых проблем. Сесе є проблемою завто, ош не є ищи обновленої кодифікації русинського языку у Мадярщині и не є соотвітствующих учебників. Преподаваніє языку без сього не може быти повноцінним. Айбо не мож чекати, заки сися проблема буде рішена, завто у VI районі Будапешта, Теризвароші, РМС вирішило проводити заняття из дітьми по ознайомленію їх из культурними традиціями, обычаями, краєзнавством. Дітська група у районі робить пятый рук. Заняття проходять 1 раз на місяць. Приходять на них и діти из других районув и даже из других міст, Пілішсенткереста, Ваца и др. Програму робиме, спираючися на свята, вакації и до сього прив'язуємо тематику. Наприклад, школьний рук зачався у септембрі. На першому занятті діти познайомилися из „Книжницьов читальню” А. Духновича и уєдно начилися стиху „Мамко, мамко, куп ми книжку”. Стих був написаний діла кожної дитини по-русинськи и из транскрипційов, обы каждый муг правильно прочитати слова. Попутно дітям розказали про А. Духновича и также указали портреты, книжки, фотографії.

Так у началі каждого занятія дітям роздаєме карточки из словами, предложениями, котрі они запоминають, а дому ищи завдаєме написати слова, а

затым и предложения, стихи, співанки.

У октовбрі 2007 року діла дітей была організована екскурсія на Керепешський цвинтар. Там діти побывали на могилі А. Годинки, поклали цвіты. Розказалисье їм про А. Годинку, про його роль у історії русинув. 8 децембра, уже по многоручній традиції, было організовано свято Св. Николая. На нього прикликали дітей из цілого Будапешта, Ваца, Асовда, Гёдёлёва, Пілішсенткереста. На заняттію по рукоділію їм было предложено изготувити віночки, котрі затым мож повісити на двері на Рождество. Каждый муг проявити свою фантазію. А пак у двері подарував Св. Николай и роздав дітям дарунки у обмін на прочитаний стишок, вадь співанку. Уєдно из родичами дакулько раз проспівалася уштыком из дитства знайома співанка „О, кто, кто Николая любит...”

У февруарі діти прийняли участіє у фаршанговому балі, котрый тоже є традиційним и уже четвертый раз проводиться у Теризвароші. Усі участники, а їх было коло 20, самі робили собі маски до костюмів, украсили їх монистом, бісером. Каждый участник дустав подарок.

Крім того, каждый рук перед Великоднем діти фарблять писанки.

Сього року занятіє провели сьме у XIII районі. Газды дуже добре подготовились, бо были представлені традиційні пасхальні стравы: файно выпечені паски, шонка, пикниця, наповнене м'ясо. Прекрасно оформили Великодний стул. Заки діти фарбили и украсили писанки, родичі вспоминали, як святковали Великдень у родных містах, у родинах. Про сесе розказали дітям. Дуже їм ся полюбила бісида про поливанки. Мы рахуєме, ош дуже важно проводити заняття из дітьми по історії, краєзнавству, знакоми ти їх из русинськов літературов. Бо як сесе не робити, то подрастающее покоління не зможе дальше передавати духовні и культурні цінності нашого народа. Думаєме, што робота нового клуба буде успішнов.

Др. М. Лявинец





Честованя 332-роччя из дня рожденія Ференца Раковці II

Сього рока, як и перед сими, было організовано святкованя 332-рочя из дня рожденія Великого Князя. По традиції сесе свято організували РМС Шарошпотока, V и VII районув Будапешта. 2-дневное святкованя зачалося 29 марта у Шарошпотоці, куды председателем V района Будапешта Легелом Донатом був організований автобус. Гостей на виїзді у Шарошпоток стрічали депутати РМС, затым уєдно усі рушилися у Шарошпоток - Карош, де побзирали цвинтар Арпадгазі, а затым у Кишрозваді старинный парк часув Арпада. Послі обіда зачалася конференція. Изглядователі діяльности Ференца Раковці II и його сімї розказали дуже интересні історії у своих докладах. Доклады мали великий успіх у слушателей, перерывалися плесканьом.

Послі конференції отбылася вечеря, обмін мненіями. Под час свободної програмы много бесідовали, хором співали разні пісні.

У неділю рано часть гостей пуйшла на ранішню Службу Божу, а часть избралася коло памятника Ференца Раковці II у парку, де знакома ушиткым музеолог Едіт Томаш як усе, прекрасно розказала про Ференція Раковці II, затым лично провела екскурзію по выставкам музея. Не устигла она закончити екскурзію, як ушиткі посідали у автобус и отправилися у Герцегхолом, де був приготовлений смачный обід. Смачна бужена пікниця, солонина, солені овоцці, што

мож было запити вином из містных виноградикув.

Ледве гості устигли перевести дух, як мусай было отпраплятися у Борші, до замка, де родився Ференц Раковці II и де мало отбытися головное торжество. Легко проїхав автобус через бывший гатар, и через 10 минут гості прибыли у Борші до містного Дома Культуры. Удты ушиткі святкуючі, многи из котрых были убраті у историческое убраня, рушили до памятника Ференца Раковці II. У 14 годин роздався выстріл из окна, и усі учули возглас: „Родився хлопчик!“ Так из рока у рук зачинатися святкованя. Прозвучали державні гимны Мадярщины, Словакии. Затым стих Мигалья Молнара Ласлова „Борші памянять“ прочитала Едіт Бок. Затым выступили: мер Шаторалйойгеля Пейтер Самошвёлді, мер Нодь Каллова Золтан Югас, головный консул Мадярщины у Кошицях Янош Серенчийш. Усі они выступили из дуже содержательными докладами.

Послі выступленія двух хорув зачалося возложеніє вінкув вуд цивільных організацій, самоуправлений. Треба отмітити,

ош первый раз вінок возложила представителька потомкув Ференца Раковці II Ержибет Палоці Мейсарошний.

Др. Янош Сабов





Святкованя у Борші



Як и у минулі роки, и типирь русины Мадярщины, по иницијативі Легела Доната, председателя Русинського Меншинового Самоуправління V-го району Будапешта, котрый уєдно из председателем Русинського Меншинового Самоуправління VIII-го району Яношом Сабо и председателем Шарошпотокського Русинського Меншинового Самоуправління Яношом Кожнянським організував поїздку, посітили містечко Борші. У Борші находится бывша резиденція династії Раковці, там 27 марта 1676 рока родився Ференц Раковці II. Недалеко уд каштиля-резиденції воздвигнуто пам'ятник Великому Князю.

Сотні русинув ставали у ряды Раковці II пуд час освободительных боєв у 1703 році и по словам Великого Князя, они были „найвірнішим народом” у своій тяжкій восьмиручній боротьбі за освободженіє Мадярщины.

И днись русины из Будапешта, Шарошпотока, Нодь-

калло, Мішкольцгерем бея, и.т.д. прийшли, обы оддати честь великому князю, освободителю.

Торжество зачалася из шествія из прапорами разных обществ. Програма зачалася из исполненія державных гимн-у Словакіи и Мадярщины. Затим выступили представители разных міст Мадярщины и Словакіи. У выступленіях присутствующіи чувствовали того уваженіє, котру и типирь чувствуют усі тоті народы, котрі подпорвали Раковціи у осуществленіи його плана по освободженію Мадярщины од Габсбургів, у боротьбі за независимость. Се была майдовша освободительна боротьба у исторії Европы. Се была послідня война, де уєдно боролися майже ушыткі народы Карпатського бассейна.

Пусля выступленій був невеликий концерт, де выступили хоры из Нодькаллоа и Ковачвагоша.

Послі завершенія праздничної церемонії отбылося возложеніє вінкув. Од имени ВМРС вінки возложили председатель ВМРС Андрій Манайло, Янош Кожнянський, од имени Столичного Русинського Меншинового Самоуправління - председатель др. Маріанна Лявинец и Ольга Сільцер-Ликович.



Ольга Сільцер-Ликович

Друбні исторії из живота под Мукачовським градом

Часть II.

Жителі Мукачова за довгі століття и не могли собі представити нормальний ход живота без своєї пестрої демографічеської мозаїки. Нигда никому из його жителюв ани на розум бы не пришло, ош чужа брутальна сила засягне у сьому маленькому куті Середньої Европы, и што улиці, де процвітало ремесло и торговля, чужа машинерія буде міняти на гетта діла жидувських сограждан, обы їх вывезли до табора смерги. Ани то ся ту не предвиділо и никто на то и думати не муг, ош кониць Другої Світової войны принесе не освободженія, а брутальну Сталінську анексію свої теріторії и її населенія, и што русинський народ Сталін и його лакеї позбавлять їх идентичности и зачнуть русинув переписувати на українцов и велику часть жителюв Подкарпатя, не позиравучи на етніку, вихоснувуть як рабув у смертоносных ГУЛАГах и так вынищать цілу русинську інтелектуальну еліту. Од тых часув уже

прошло выше шести десятилітій, и наша колись цвітуца земля - перла райської природы у Середній Европі, систематичеськи ся нищить дале чужими привандерованими прибудицями и их домашними лакеями. Изнищився демографічеський состав населенія, котрое розвивалося и витворялося тисячі рокув у составі мадярського королівства и двадцять рокув у демократичній Чехословакіи. Пусля сталінської анексії у Подкарпаті изнищилася велика часть личного богатства, и што мало опстало, нищиться надале, нищаться унікальні воды, далші природні ресурсы. По пост-сталінських часах духовное нищення продовжуєся новими панамі, котрі ся називавуть „демократы” и суть представителями так называемої „Єдиної соборної України”. Треба сим панам припомнити, ош часы на такое духовное убивство уже ся минули, и їх догматичні методы суть бумерангом діла самої України и дух, котрый хотяє изнищити, їх пережиге.





У Мукачові були зорганізовані два гетта, єден из сих страшних зборных таборув був розположений близько улиці Зрині, и сесе гетто складалося из двох улиц - Жидувської и Данко. Другое гетто было заложено у цегольні межи Мукачовом и Подгорянами, и у сьому таборі условия были страшні, бо цегольня не была приспособлена принять людей на день и нуч, и особенно терпіли діти и старі люде. Шорова сімья была депортована до того „ліпшого” гетта у сусідстві из улиців Зрині. Дёдева мама ищи дакулько раз віділася из пані Шор, коли вечер тайно из єднов сусідов діла Шорової сімьи носила провіант и подавала його через городину. Сисю помощ про Шорову сімью організовав мадярський поліцай пан Вітек, вун був чеського происхождения и был поліцайом ищи за часы чехув на Подкарпатській Руси. Поліцай пан Вітек из жидами був добре знакомый, бо жив из свойов сімьйов на жидувській улиці. И кромі Мукачова у сисі трагічеські часы помагалося жидувським согражданам. Близько села Оріхово, недалеко Ужгорода укrywалася група жидув. Єдна сільська сімья носила їм провіант пару тыжнюв, а коли нацистськое войско окуповало село, селянин дав їм знати, што жидам помагалося. Было много случаев, коли удалося русинам спасти от холокоста подкарпатських жидув. То была молода русинська інтелігенція, котра заставляла посты нотарюв, и велика часть сих молодых русинських інтелектуалув были абсолвентами Мукачовської русинської гимназії. Єден из многих, котрі помагали жидувським согражданам, був сын нашого подкарпатського губернатора Грабаря. Молодий Грабарь был нотарём и выдавал діла жидув документи из новов идентитов. Из тыми нелегальными документами переслідовані люди мали ліпші мобільні можности, так як могли міняти місто жительства, так ся спасла молода заручена пара - студент и студентка Мукачовської торговельної академіи Г. Мейслер, вун был добрый футболіст, не был жид, айбо мав великий гріх, ош його заручена Гільда была жидувського происхождения. Из тыми нелегальными документами они захоронилися у Дебрецені, де фронт мінявся не у пользу нацистув. Сыны полубрата директора русинської гимназії у Мукачові, Гейза и Євгеній Поповичи, были нотарями у Иршаві. Обыдвое выдавали документи изміненої идентити жидувським согражданам. У Мукачові захранили знаму особу жидувської етніки, по фамилии Вамош, котрый был управляющим млинув Вейзер у Мукачові. Айбо коли нацисты были выгнані из Подкарпатя, начався новий погром, котрый мав быти освобождением, на котрый нико не раховав, особенно русини, бо перві дни думалисьме, ош то и справді є освобождения. Настоящі „освободители” на нашому Подкарпатю ани ся не зогріли, и уже перві жителі пуд диктатом НКВД, и за пару тыжнюв уже цілі „процесії” путовали у ГУЛАГ, и як час плинув, число вывезеных сталинських рабув збільшовалося. Опставали матери из дітьми без живителюв семей. А якбы лем то! Убогі жоны из мізерным зароботком вадь докус без зароботка мусили ідіня от рота своих дітей одорвати и заганяти отця, вадь другим своим близьким до сибирських ГУЛАГув, обы там узники выжили, обы была якась надежда на стрічу за много рокув.



Ратуша, 1913 р.

Спасенный вуд холокоста управляющий Вейзеровых млинув Вамоші сисю повоеенну ситуацію Подкарпатя и його населенія переживав дуже тяжко из больов душі. Зачали до нього ходити жоны сибирських узникув, часто беручи из собов дітей, даколи и зато, бо не мали на кого їх лишити, часто и зато, обы якась повліяти на пана управляющего и так ся надіяли на исполненіє свої просьбы. Не было дня, обы до нього сесі нещастні жоны не пришли попросити, ци не годен пан управляющий туныше продати муку и столовый олай. Пан Вамоші каждого такого „гостя” внимательно выслушав, дав сим жонам возможность туныше купити

муку и олай и у дуже трагичных случаях муку и олай даровав. Так діла ишли єден час на Вейзеровум млину на Берегувській улиці у Мукачові, заки якась „добра душа” не найшлася и ушытко заголосила окупационным большевистським властям, ош управляющий млинув подпорує сімьї неприятелюв совіцької державы. Вамоші на правився у ГУЛАГ, и кто знає, ци помагав дако його сімьї. Примірув поміщі русинув жидувським согражданам пуд нацизмом и

трагедій жителюв Подкарпатя под час сталінізма было дуже много, и сися мала земля у середній Европі пусяля сих погромав не так ся скоро вылічила.

А на улиці Зрині выростали и добрі футболісты. У тоты часы, кидь было у моді грати уличний театр, то было у моді и організовати футбольні состязанія, улиця против улиці, а даколи село против села. Близько Дёдевої хыжі жила малогаздувська сімья. Обы гонні были ужити, ищи занималися перевозками. Мали три пары коней, дві коровы, котрісь поросята, кромі курчат їхні сыны держали и голубей, бо на улиці Зрині каждый пятый был голубятником. Была то сімья смішаного етноса: пан газда был русин, а пані газдыня - швабка из Паланка пуд Мукачовським замком. Мали доньку, котра ся учила у університеті у Будапешті и трьох сынув. Двое из них на улиці Зрині організовали хлопцюв на сись спорт. У газдув на дворі бавилися у футбол цілый рук, ищи и на снігу, а у літні вакації бавилися цілый день. У запалі игры у футбол дітваки комуніковали межи собов и лаялися интернаціонально єден из другим: по-русинськи, по-мадярськи, по-швабськи, на ідіш и по-словацьки. Хоть словацький язык похожий из русинським, позад иншакого наголоса мы, русини, казали, ош то є удареніє нарубы. Из жидувських хлопцюв, котрі из газдом ходили бавити у футбол, майліпшим гравцом был Аліпак, може ош то было його прозвище, бо на улиці Зрині никого не кликали настоящим именем. Аліпак был скромный приятельський хлопець, айбо, коли бавив у футбол, тогды не спознавав и собственного брата и знав быти дуже неприятным. Интереснов „фігуров” был ищи єден жидувський хлопець, котрый был товстый и ,адекватно тому, был и меньше моторный, и завто был усе воротарем. Кидь гралося, уд Аліпака на його голову сыпалася критика, примішана иронійов, и кидь на газдувськом дворі было и порося, по-мадярськи є то Коца, так нашого воротаря уже прозвали Коца, лем Аліпак його называв Коцилий. Кидь Коца верся на лобду и из землі не так скоро вставав, як Аліпак представляв собі, так нараз на нього кричав на ідішу: „Steil ouf, hest svere Toches Kocyly” Кидь воротарь мав подняти лобду из землі,



Аліпак на нього загойкав: „Kocyly, blicschlogchne! gor!” Дедё був слабший футболишта и кидь близько капуры скавав на лобду, тяжко ся спамятав што из нёв треба робити, и лем случайно лобда летіла туды, де вун хотів. Аліпак и на Дедю був футбольно „сердитый”, и кидь Дедё мав лобду, и Аліпак хотів, обы му награв, то хосновав прозвыкву Дедё. У тум случаю, кидь му добре не награвав, а то было частіше, як добре, так намісто прозвыкву Дедё, чув од Аліпака Дедё своє хресное имя: „Йожико, ліваку Йожико, ту маєш кромі обыдвох ног и ищи обыдва вуха ліві!” Аліпак сесе приготовляв и у тому случаю, кидь Дедё лобду копнув правых ног.

Дальшов интереснов и комічнов фігуров на газдувському дворі був німецький хлопець, котрого называли Selyemgyerek по-мадярськи, сяк прозывавут хлопцюв из дуже приятнов фізіономійов, у бульшости случаюв неспособных ид спорту. Было извiсно, ош Шовковий хлопець (по-русинськи) мав день рождения (шістнадцять рокув). Єден раз по обіді прийшов на газдувський двор бавити у футбол, айбо пущнійше уйшло на самому ділі, ош и не так прийшов бавити, як похвалитися, ош дустав розказ іти у войско „СС”, бо німці, котрі находилися за гатарами Рейха и были гражданами тої держави, де жили, не могли служити у Вермахті. Позиції фюрера и його армії уже были безнадєжними, до Мукачова привозили множество пораненых німецьких воякув, а померлых уже и не раховали. На Подкарпатю німецька военна власть выдавала мобілізаційный розказ діла молодых швабських хлопцюв, котрі ледва достигли шістнадцять рокув. Неборак Selyemgyerek из своим дітським розумом не мав ани понятія, до якої пропасти паде, отця мав у Німеччині на роботах, а його мама йому то не хотіла прозрадити. Наш „герой” ледва ся устиг похвалити своим мобілізаційным розказом, як зачали бавити футбол, и Аліпак уже устиг му насервіровати „комплімент”: „Гей, ты, Selyemgyerek! Кидь ты так будеш войовати, як бавиш у футбол, так фюрер може чекати на програту войну!”

Діти и подростки из Мукачовської улици Зрині и на цілум Подкарпатю ищи усе беззаботно бавилися у свої дітські игры, хотя уже было чути у воздусі приближавущуюся грозу нищення жидувського населенія под Карпатами, уже вовсю ишло переслідованія жидув, йсе отографалося у каждоденному житю на улицах, на робочих містах, перед синагогами, у школах и на педагогических конференціях вседержавного значенія. Доста лем привести єден случай: Міністерство ошколованія у Будапешті искликало конференцію середньошкольських педагогів из цілої Мадярщины. Из рефератом на тему: „Музыкальное ошколованія и популяризація музыки у середных школах Мадярщины” мав выступати педагог музыки Шпицер. Якраз сперед тым, як мав ити на подіум, обы предстати перед делегатами середных школ, котрі изобразилися из цілої Мадярщины, из президіума, котрый находився на подіумі, выступив єден чоловік и заявив, ош педагогу Шпицеру не даєся слово, бо вун жид. Сяким чином, його реферат выпадає из програмы, являєся безпредметным и не представляє собов ниякого интереса. Шпицер сисю дискримінаційну тираду выслушав мовча стоячи, пак без



Улиця Илоны Зрині, 1920-і рр.

слова сів на своє місто, закрывши руками лице. На тото енергично их своего міста ускочив директор Мукачовської русинської гимназії и обратился ид председателю и ид выштым делегатам из острыми словами: „Честованый президіум, высокочестовані делегаты! Были сьме покликані на сисю конференцію, як равноцінні педагогы и представители мадярського корольовського ошколованія, и тому пан профессор Шпицер прийшов на конференцію из сяким чувством и ціллю поліпшити методику мадярського ошколованія. Звідаюся вас, честованый президіум, тогды чому уд педагога Шпицера было узято його святоє право представити нам свуй реферат, лем за то, ош вун жид? Кидь є то так, тогды и я не можу опстатися на сую конференції и призываву усіх присутствующих и апелюву на їх чоловічеську совість и совість педагога, обы лишили сисю конференцію, котра дискримінує меншинові етносы Мадярщины. У залі начався великий шум, за столом председы члены президіума зачали між собов шушукатися, нараз председатель почав дуркати деревляным клепачом по столу и заявив, ош педагог Шпицер най прийде за ораторський пульт и най незамедлительно прочитає свуй реферат. Профессор музыки Шпицер несмілыми кроками приблизився ид ораторському пулту, айбо был натуюлко деморалізований, ош не был способный прочитати свуй реферат, пусля дакулькох произнесеных слов, прервав свое выступленіє и покинув залу.

Подкарпатя уже третій рук было совіцькоє, и директор русинської гимназії уже два roky был у еміграції у Чехословакії, його сімья жила у тяжких условиях у Мукачові, бо власти їм, як и многым другим сімьям и отдільним личностям, не дали дозвол на выїзд у Чехословакію, вадь у Мадярщину, сяким образом не даючи возможности соединению сімей.

И у сяких тяжких условиях директорова дочка и старший сын хотіли учитися у музыкальнуй школі, и мати приголосила їх на вступительні экзамены. Экзамены у Мукачовській музыкальнуй школі проводилися у канцеларії директора школы, а директором был пан профессор Шпицер, а то был тот самый пан, за котрого застався у Будапешті на конференції педагогів середных школ директор русинської гимназії, коли пан профессор Шпицер не муг зачитати свуй реферат зато, ош был жид. Кромі Шпицера экзамен принимала його дочка и ищи єдна учителька. Экзаменаторы опріділили, ош діти мають добрый слух и нич не мішає, обы принять их у музыкальну школу. Кромі усяких організаційных условий, постановили и помісячну платню за выучованія. Мати дітей на тото одповіла, ош туюлко платити не може, бо отец дітей є на чужині, а она дустає дуже мало грошей.

На слова матери, ош отец дітей є на чужині, Шпицер изпозорнів, на короткий час ся замыслив и пак позвідався, ош де є отец дітей. Мати му одповіла, ош є у Чехословакії, а її из дітьми власти не хотять выпустити за ним. На сесе Шпицер ся позвідав, ош ци не є ваш газда бывший директор Мукачовської русинської гимназії. Коли достав положительный отвіт, изясь на коротко ся задумав, пак розказав Дедёвуй мамі, ош што ся стало у Будапешті на конференції педагогів и установив лем



символічну плату за навчання.

Через пару років, коли дочка директора русинської гімназії ізмагуровала у десятилітці і ще училася у музичній школі, Шпіцер їй дав бухгалтерське місто, і то була така велика матеріальна допомога, оскільки вона мала можливість навчатися у консерваторії у Ужгороді і так аж до пенсії робила учителькою музики.

Після депортації мукачівських жидів у гето, уличний театр без Міріамки вже ся не грав, футбол без Аліпак і інших жидівських хлопців ще існував, або вже не мав тої слави футболу на вулиці Зрині, як спереду тим. Та та втрата жидівського населення і інших національностей у кінці війни і по війні і брутальна сталінська анексія Подкарпаття, лем так просто не щезнуть із поранених душ нас, подкарпатців і ще й дакульок генерацій після того так легко не виличаться.

Сисю втрату чує і ціла Європа, бо демографічний склад європейського етнікума розвивався ціле тисячоліття і був знищений за дакульок років Другої Світової війни нацизмом, а після її кінця – більшовизмом.

Корінні мукачівські жиди були у місному гето і чекали на депортацію, був рік 1944. У якийсь вечір, перед парами днями до Великодня, об'явився Аліпак і попросив газду, щоб його іспратили, бо він утік із гето. Газда, у котрих на дворі колись бавився футбол і швидко можна, хлопця іспратили над мазальнов у сні, і там був Аліпак дакульок тижнів, або на нещастя поліція робила детальну різку, хлопця знайшли, і нігда його вже більше не було. Лем шість місяців го відділяло від приходу Червоної армії, бо у листопаді 1944 Червона Армія вступила у Мукачово, і із Подкарпаття витворили гето лем на іншакій спосіб, як то провели нацисти.

На Подкарпаття було багато етнічно і релігійно мішаних сімей, при депортаціях жидівського населення нацисти не робили виключень ані із конвертованими, холокост розділяв і сімейства. Дакульок днів перед Великднем у році 1944 гето на вулиці Зрині зачало порожнити. Пуд командов СС і нілшистув жони, діти, хлопці і старі люди були на нелюдський спосіб із истерическим ревом і под ударами палиць гнані на Мукачівську штацію, щоб вудти у переповнених вагонах були перевезені до таборів смерті. Дідівий отець якраз ішов навчати у гімназію і, відівши сесю трагедію і бісноту нацистів, замісто роботи направився у греко-католицеску церкву, сюди прийшла із своєї причини і Дідова мама.

Подкарпаття і його населення постигла небувала трагедія, друга частина своєї трагедії якби чекала перед дверима на сталінський розказ впустити її і узаконити у своїй малій середньоевропейській землі. Сисю територія у центрі Європи, котра була тисячі років культурно і економічески розвивалася у Мадярському королівстві, де були дома русини, мадьяри, жиди, німці, словаки, румуни, інші етнічески групи Подкарпатського населення, після нацистської трагедії знищення свого жидівського населення була істоптана сталінським більшовизмом, котрий приніс до своєї землі фізическу і культурну агонію і ліквідацію русинського народу. Корінні жителі Подкарпаття із своїх етніків і релігійнов рознородствов визначилися високов толерантностей и респектом один до другого, або і до

чужим, і сисю толеранцію вихосновали галицькі емігранти вже у двадцятих і тридцятих роках за часів Першої Чехословацької Республіки. Жидівська комуніта була по русинах і мадьярах найпочетніша, і у Мукачові жидівське населення займало майже 50% від цілого населення, і без них добре розвинути інфраструктуру не мож було собі ані представити.

Націоналізм і антисемітизм на своїй території був чуждий, нігда не був удомашнений, і перші його знаки об'явилися по Першій Світовій війні. Чехословаччина була демократична держава, до котрої почали приходити емігранти із востока, котрі спасалися від варварства більшовістської революції у Росії і північніше із запада, утікали перед нацистським вандалізмом соціалісти, соціал-демократи, жиди і комуністи. Межи емігрантами із востока було і дакульок тисяч галичан, частина котрих за дуже короткий час проявилися як фундаментальні націоналісти і антисеміти. Прийшовши на Подкарпаття, дуже скоро прийшли на то, оскільки Чехословаччина є демократична, парламентарна держава і почали злоупотребляти толеранційов як властей, так і русинів і розширяти український націоналізм. Була частина галицької інтелігенції зачала національно організовуватися окремо Ужгорода і у Мукачівській торговельній академії, де дакульок галичан доставили місто педагогів. На ювілейне діло них свято „незалежної України“ сіден педагог-галичани вивісив на школі український жовто-синій прапор, котрий на хвилю і недовго висів, бо студент русинської учительської семінарії Євгеній Данкулинець жовто-синій прапор ізняв і на його місце поклав русинський триколор. Що ся тиче антисемітизму, галичани не мали смілости відкрито того маніфестувати бо боялися реакції Подкарпатських жителів і реакції тогочасних властей парламентарної Чехословаччини. Їх антисемітизм проявився у тогочасних часах і латентно, і у приватних розговорах. Кінцем двадцятих років галицькі емігранти на Подкарпаття зачали відкрито і організовано розширювати український націоналізм до обсягу котрого належав і антисемітизм. Галичани злоупотребляли Чехословацьков парламентнов демократією і толерантністю русинського народу із самого початку їх приходу не лем на територію Подкарпаття, або і на цілу територію Першої Чехословацької республіки і, особливо, у Празі. Їх активність выросла від відкритої експансії. Осінню 1929 року вони створили у Ужгороді організацію українських націоналістів ОУН, котра належала до української військової організації УВО із центром у Берліні і після наступлення Гітлера була під контролем нацистів, із котрими координувала свої акції. ОУН на території Подкарпаття зачала брутальний тиск, думаючи, оскільки за короткий час настане момент, коли Гітлер подарить їм територію Подкарпаття. Їх вище згадані організації підняли „балту війни і агресії“ так високо, оскільки не ганьбилися ані атентатів на русинських політиків і атентатів на такого знамого русинського політика, котрим був Е. Сабов.

Йозеф Попович

(Продолження у наступному номері)





Историческое событие: открытие первой экспозиции Музея русиньской культуры у Пряшове

21 февраля 2008 года были открыты просторные залы Словянского Народного Музея - Музея Русиньской Культуры у Пряшове по ул. Масарика № 10. Посетители, которые пришли издалека и зблизька, из-за гатарув, русины, были покликані до музейных и библиотечных залов на открытие выставки Русиньска идентита у світлі старых церковных письменностей у Словакии, на презентацию книжков авторов Павла Роберта Магочія Народ нівідки, її словацької версії „Národ znkadial” у товмачені Пг. Др. Анны Плішковой, ПгД, первой части книжки 100 вызнамных Русинів очами сучасників составительки М. Мальцовської. Значительнов частью сьой славної акції была переносна выставка Русины Словенська, котру ищи у свуй час організувала Русиньска Оброда ищи во главі из паном Штефаном Ладижинським, выставка русиньско-язычных книжков и тых найзначительных публікацій про Русинув, котра представляла майліпшу продукцію науочної, учебної, научно-популярної художественної літературы за 15 рокув и была доповнена портретами лавреатув Премії Александра Духновича за русиньску літратуру и также выставок портретув знамых русинув, котрі приввоз из собов народный художник из Ужгорода (Україна) Василій Скакандій, выставка церковных артифактув, позиченых вуд греко-католическої и православной епархії у Пряшове из сел Тополя, Камюнка и др.

Перед открытием экспозиции и презентации книжков отбылася прес-конференция и освящение залов будовы представителями православной церкви у Словакии во главі из еї владыков Яном и представителем греко-католической церкви у Словакии, делегацию котрої представлял вікарій русинув о. П.П. Талько, ЧСБВ. Итог рочної работы Музея Русиньской Культуры зробила на пресконференції його директорка Пг Др Ольга Глосікова, др. н., котра говорила про потребность континуиты русиньской культуры и извизования духовных и материальных традицій русинув из европейсков культуров. При тому, ош то є май-молодший русиньський музей Словакии и у світі, вун буде робити усилия по створіню современных способув комунікації из русинами, головно из молодежов. Як ся высловив проф. Павол Мештян, др. н., директор Жидовського Музея у Братиславі и заступник генерального директора Словянского Народного Музея, процес основания такого музея ишов довго, до того, як у минулому році найшла ся політична воля, котра послужила його заложіню, што є великов заслугов подпрдседы власти СР Дуана Чапловича. Йому за сесе велика подяка. Не є темы, над котров не мож было бы робити. Музей має служити на спознания и познание, повів професор Миштян. Таким образом, кромі ушыткого другого, результатом рочної работы музея была и перва экспозиция такого уровня у новообставленных просторах.

Послі чутливых духовных церемоній, директорка привітствовала присутствующих, подяковала ушыт-

кым, кто подпоровав юй у еї начинаниях и принимав участие у організації выставок. Профессор Павол Мештян поздравил директорку пані Глосікову из открытием музея и преподнюс їй цвіты и пожелав юй успіхув дальшуй роботі. Затым выступив и председа Русиньской Оброды у Словакии Владимир



Пані ПгДр. Ольга Глосікова

Прошивняк, замістителька пріматора г. Пряшова п. Дурчанська и другі. Межи тим прозвучав стишок у інтерпретації Івана Строкковского, русиньскі співанкы заспівала Марія Мачошкова и молоді співанкы из Камюнки, родного села директорки музея - Мартін Караш и Сивулькова, продекламовав стих Ігор Латта, што было частью вступної програмы. Послі открытія выставки Іваном Бандурічом могла ся зачати презентація выставок и книжков. Выступлення В. Падяка, к.ф.н., знамого русиньского видавателя из Ужгорода, Пг Др Станіслава Конечного, к.н. историка „Сполочансько-научного института САМ у Кошицях, котрі представили книжку П.Р. Магочія „Narod znikadial”, Ларисы Ільченко, котра говорила про свою майновішу бібліографію и про выставку у МРК русиньских книжков, котру приготувала уєдно из А. Зозуляком и А. Плішковов діла Ягелонської бібліотеки у Кракові до III міжнародного Конгреса русиньского языка (16-19.09.2007), народного художника Василя Скакандія из Ужгорода, автора выставленных у музею 19 портретув знамых русинув, а у плані має таких 100, короткий выступ М. Мальцовской, составительки книжки 100 знамых русинув очами сучасникув, 1 часть, были интеллектуальным обогащением торжественного акта открытія Музея Русиньской Культуры у Пряшове.

Открытием первой экспозиции МРК у Пряшове завершилося майже 20-ручное намагання про отворіня тої культурно-просвітительської інституції діла русинув у Словакии. Як повіла директорка МРК пані Глосікова, задачов музея буде не лем зберання наслідія духовної и матеріальної культуры русинув у Словакии, удержання контактув из музеями у державі, из русинами за гатарами нашої респубіки, а и старання про занедбані культурно-историчні цінности, котрі находяться по нашим селам, як мож навести примір Тополи и др. Навірно, работа музея буде набирати ищи больше оборотув, кидь удасться мати собственні поміщення. Желаете ушыткого майліпшого до успішної роботи новуй інституції Русинув и еї робутникам.

М. Мальцовска Народны Новинкы 5-8/2008
Текст адаптований др. М. Лявинец



МАРТ



Иоанн Раковський

5.03.1815 - Родився Иоанн Раковський, подкарпато-русинський будитель, автор школьних книг. У Будині 13.03.1856 рока випустив „Церковну газету” - первый періодичний орган подкарпатських русинів у Мадярщині. „Церковну газету” видавало „Общество Св.Стефана”.

7.03.1875 - Родився Гиядор Стрипський, писатель, журналіст, товмач, фольклорист, етнограф, историк літератури, русинофіл. Робив у Національному Музеї в Будапешті, де

позбирав много експонатів и книг из Подкарпатя. Напечатав перші изглядованя про русинські старопечатні книги. (Угро-руські літописні записки, 1911). Был членом Мадярської Академії Наук. У роботі „Где документы старшей истории Подкарпатской Руси?” (1924) призывав русинув честовати свій родный язык и сохранять топоними у селах, де они живутъ.

8.03.1360 - „Літопис”, найденый у Мукачевському монастирі пише, ож князь Федор Корятович „...в честь и память Святителя Христова Николая положен храм сей, и уведе в он иноков...”

9.03.1881 - Родився Иван Мурані - греко-католический священник, просвітитель, педагог, лінгвіст. Образование достав у Ужгородській духовній семінарії, рукоположений у священники у 1905 р. Як математик, був избраный членом Мадярської Академії Наук. Автор учебників по математиці, астрономії, граматиці. Потовмачив У. Шекспіра, Ч. Діккенса. Свої статті, товмачення, публіцистику публікував на страницах „Учителя”, „Літературної неділі”. Архив и бібліотека И. Муранія была уничтожена по приказу НКВД.

9.03.1906 - Родився Бартоломей Гаджега, педагог, красед, общественно-політический діятель. Закончив Ужгородську учительську семінарію. Збирав и публікував фольклорный матеріал. Из 1936 р. составлял записи у „Пам'ятнуй книзі”, своеобразнуй народнуй енциклопедії.

10.03.1241 - Надор Дейнеш Гийдерварій обороняв уєдно из русинами Веречанський перевал уд нашествія татар. У битві погигло много русинов, котрі обороняли землю Мадярщини.

11.03.1939 - Родився Петро Годьмаш, юрист, публіцист, еден из зачинателей русинського національного возродження. Автор книги „Подкарпатська Русь и Украина”.

14.03.1737 - Родився Арсеній Коцак знамый ученый, лінгвіст, поет, педагог, історик, філософ, теолог. Автор граматики „Школа или училище граматики русской і прочих многоразличных отрокам надлежащих...” (бібліотека Дебреценського Університета). Граматика написана в роках 1768-1788, намного скорше уд М. Лучкая, лем не опублікована.

15.03.1838 - Родився Иван Сільвай /Уриил Метеор/, знаменитый прозаик, поет публіцист, церковный проповідник. Теологію закончив у Будапешті.

15.03.1783 - Родився Василій Довгович, греко-католический душпастырь, первый знамый поет на світські темы, разнобокий писатель, ученый-філолог, антрополог, музыкант, художник. У 1830 році був избраный членом - корреспондентом Академії Наук Мадярщини, лишив за собов 248 латинських, 36 мадярських 10 русинських трудов. Прощальну бесіду послі его смерти провозгласив секретарь АН Мадярщини Ференц Толді.

17.03.1913 - Умер Александер Митрак, русинський словникарь и писатель.

19.03.1901 - Умер Адольф Добрянський, признаний у Мадярщині вождь русинов.



Иван Мурані



Гиядор Стрипський



Иван Сільвай



Александер Митрак



МАРТ



Адо́льф До́брянський

19.03.2003 - У Будапешті зареєстровано Вседержавное Общество Русинської Інтелігенції ім. Антонія Годинки. (ВОРИАГ).

20.03.1792 - Родився Йосиф Змій-Микловші, художник. Из 1814 р. дяк церкви Святої Варвари у Відню, паралельно изучав живопись у Віденській Академії Художеств (1814 - 1822). Из 1830 р. иконописец Пряшевської капітулы, писав портрети містних діятей, жанрові картини, в т. ч. портрет Еп. Григорія Тарковича.

22-23.03.1991 - У Межилаборцах одбывся Перший Світовий Конгрес Русинув.

22.03.1923 - У Мукачові організовалося Культурно-Просвітительное Общество ім. А. Духновича.

24.03.1910 - Родився Дюла Ортутай, знамий етнограф, член Мадярської Академії Наук, изглаголював русино-мадярські зв'язі, видав казки Михайла Федича. Член Пудкарпатского Общества Наук (1941).

25.03.1871 - Родився у Будапешті Игорь Грабарь, мироізнитний ученый, искусствовед, живописец, быв директором Третьяковської Галереї. Його отец был депутатом Мадярського Парламента, а мати - Олена Добрянська, дочка А. Добрянського.

25.03.1933 - Родився Юрій Чорі, поет, прозаїк, публіцист, середню школу закончив у Мукачові. За антисоветську діяльність был засуженный спецсудом на 10 роков исправительно-трудовых лагерев. Реабілітований у 1991 р. Є автором многих видань: „Слово не полово“, „Легенди нашого краю“, „Цвіт папороті“, „Жива історія“ и др., жерелом для котрых послужив живот родного края.

27.03.1899 - Умер Юлій Ставровський-Попрадов, знамий русинський поет.

27.03.1937 - Родився Ференц Семан, представитель подкарпатського авангарда 60-х рр. Был єдним из ведучих художников нової волни. Советков пропагандов был провозглашеный „формалистом“. Мав 11 персональных выставок, котрі мали великий успіх. Картины Ф. Семана находятся у многих галереях Европы и Америки.

28.03.1919 - Родився Юлій Мушка, знаменитый русинський художник Пряшевщини.

29.03.1865 - Умер Александер Духнович, великий подкарпато-русинський будитель, поет, прозаїк, драматург, историк, філософ, фольклорист, геніальний педагог.



Ференц Семан



Юрій Чорі



Юлій Ставровський-Попрадов

Честовані читателі!

Слухайте передачу Русинського Радіо на габах 874 кГц кождый вторник у 13.00-13.30 на габах MR4.

*

MR4 - Nemzetiségi műsorok, Ruszin nemzetiségi műsor.

A műsor a 874 kHz hullámhosszán hallható minden kedden 13.00-13.30.

A műsor éjjel-nappal hívható telefonszáma:

06-1-238-7018 (hangposta). E-mail címe: rena@kossuth.radio.hu



Гніздо из крумпліов

Продукты на 4 порції:

Великі крумплі - 4 дарабы, яйця - 4, крохмала - 4 ст. ложки, зелень петрушки - 8 віточок, суль, олай - діла фритюра, огурки свіжі авадь консервовані.

Крумплі почистити, нарізати тонков соломков и обваляти у крахмалі. Розогріти олай. Укласти порцію приладженіх крумплів у варіху, розприділити нарівно по всьому об'єму, згорі прижати ложков, пустити у горячий олай и обсмажити до золотистої корочки. Укласти у тандірь и посолити. Віточки петрушки промыти, добрі обсушити и обсмажити. Яйця зварити натвердо. Разрізати на 2 половки.

На блюдо укласти крумплєві гнізда, покласти у них обсмажені віточки петрушки и половки варених яйць. Довкола розкласти свіжі авадь консервовані овоці.

Плецники из брынзов

Продукты на 8 порцій:

Брынза - 400 г, яйця - 4, молока - 330 г, мука пшеничная - 640 г, сметана - 500 г, масло сливочное авадь маргарин - 160 г, суль по вкусу.

Брынзу протерти через сито, змішати из молоком, яйцями, из растопленным маслом, пак додати муку и добрі умішати, ужбы масса была гладка. Завити у мокру салфетку и дати постояти десь 1 годину. Готовое тісто розкачати на дошці посыпанов муков товщинов 0,5 ц и разрізати на полоски ширинов 2 ц, а пак нарізати ромбиками.

Плецники вариме у киплячу подсолёну воду, и на малому огнєви, заки они не всплывуть на вирьх.

Готові плецники исцідити, пак обсмажити на палачинтовці из маргарином до золотистої корочки. При подачі розкласти на тандірь и поляти сметанов.

Крумплєві лобды из сыром

Продукты на 4 порції:

Крумплі - 400 г, сыр коровлячий - 400 г, олай - 300 г, масло сливочное - 50 г, сметана - 200 г, 1- яйце, сухарі молоті - 2 ст. ложки, суль, зелень петрушки.

Изварити крумплі у солёну воді. Протерти горячими и заправити сливочным маслом. Протерти сыр, змішати из крумплями, яйцєм и посіченев зеленев петрушков. Посолити, и добрі умішати. Из прилаженої массы учинити малі лобды, запаніровати їх у сухарі и обсмажити їх у олаю до золотистої корочки.

Прилажені пампушки укласти на блюдо, окреме подаєся ид ним сметана.

Рецепты Валеріи Мориляк



Вісті



Событія

**Святкованя Національного Дня Русинув
отбудєся 24 мая 2008 рока у Шарошпотоку**

Програма

11.00-11.30 - Открытіє Русинського Національного Свята.

Привітственнос слово - председатель ВРМС Андрій Манайло.

(Шарошпотоцька греко-католичеська церков)

11.30-12.30 - Божественна Літургія (на старо-славянському языку).

Сопроводжає греко-католичеський хор из Мішкольця.

13.00-14.30 - Выступленіє Ужгородського дітського хора „Едельвейс”

Руководитель хормейстер Золтан Жовчак.

14.30-16.00 - Обід

16.00 - Екскурсія по Шарошпотоку.

Возложеніє вінкув до памятника Ференца Раковці II.

Ruszin Nemzeti Nap

2008. május 24.-én Sárospatakon kerül megrendezésre

Program

11.00-11.30 - A Ruszin Nemzeti Ünneп megnyitója. Köszöntőt mond Manajló Adrás ORKÖ elnök (Sárospataki Görög Katolikus templom)

11.30-13.00 - Szent Liturgia (egyházi szláv nyelven). Kísér a miskolci Búza téri Görög Katolikus Énekkar.

13.30-14.30 - Ebéd

14.30-15.00 - Az ungvári Havasi Gyopár énekkar fellépése. Vezényel: Zsóffcsák Zoltán karnagy.

15.00-16.00 - Városnézés Sárospatakon.

II. Rákóczi Ferenc szobrának megkoszorúzása.



Марія Ортутай

Интервью из Андрійом Манайло, председателем ВРМС..... стр. 2

Наш корр.

Гратулуємо Маріанні Лявинец.....стр. 4

Русинський Альманах 2007.....стр. 5

Ержибет Бараніний Комарі

Русинсько-руський словарь..... стр. 6

Др. Маріанна Лявинец Великдень стр. 8

Др. Маріанна Лявинец

Дітський клуб.....стр. 9

Др. Янош Сабо

Святкування днів пам'яті Ференца Раковці II у Борші.....стр. 10

Ольга Сільцер-Ликович

Святкування у Борші..... стр. 11

Йожеф Попович

Друбні історії (часть II)..... стр. 12

Марія Мальцовська

Откритіє експозиції у Пряшові..... стр. 15

Пам'ятні дати..... стр. 16

Валерія Мориляк Русинська кухня..... стр. 18

Kiadja

az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Ljavinyec Szyepán - felelős szerkesztő;

Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;

Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Giricz Vera, Szónoczky János Mihály, Csehily László;

Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;

A szerkesztőség címe:

1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.

Tel.: (06-1) 468-2636

Fax: (06-1) 220-8005

E-mail: ruszinok@freemail.hu

lavinec@freemail.hu

http:// www.ruszinvilag.hu

Nyomdai munkálatok: Atlantis Reklám- és Nyomdaipari Kft.

Выдас:

Всержавнос Русинськє Меншиновє Самоуправленіє
Отвітственный выдаватель: Андрій Манайло

Члены редакции:

Др. Степан Лявинец - отвітственный редактор;

Др. Маріанна Лявинец - редактор;

Валерія Мориляк, Др. Янош Сабо, Ольга Сільцер-Ликович,
Віра Гіріц, Янош Мігаль Соноцкі, Ласло Чегіль;

Ірина Скиба - секретарка;

Адрес редакции:

1147 Budapest, улица Дярмат 85/6.

Тел.: (06-1) 468-2636

Факс: (06-1) 220-8005

E-mail: ruszinok@freemail.hu

lavinec@freemail.hu

http:// www.ruszinvilag.hu

При передрукови посилається на "Русинський Світ"

ISSN: 1785-1149

Появлення повинки пудпоровали: Фондація Национальных та Етнічных Меншин Мадярицины,

Всержавнос Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годипки,

Фондація "За Русинув" и Общество Русинськой Культуры.

A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,

Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmisségi Közhasznú Egyesület,

"Ruszinokért" Alapítvány és Ruszin Kultúrális Egyesület

támogatásával jelenik meg 1000 példányban.

Egy példány eladási ára: 600 Ft.

Світло Великодня



Честованя 332-роччя из дня рождєнія Ферєнца Раковці ІІ

